

Styly výchovy v rodině

Zuzana Vařejková

Tereza Vychopňová

Ústav pedagogických věd, FF MU

- **Co je výchova?**

Výchova

- Záměrné působení na osobnost jedince
- Cílevědomá, plánovitá a všestranná činnost směřující k přípravě člověka pro jeho společenské úkoly a osobní život
- Má celoživotní vliv na procesy lidského učení
- Hlavní složka socializace (přeměna člověka po všech stránkách, tedy tělesné i duševní)

- Zásady výchovy
 - přiměřenost, systematičnost, důslednost, soustavnost, všestrannost

- **Co ovlivňuje výchovu v rodině?**

Determinanty výchovy

- Osobní zkušenosti
- Vlastnosti
- Vzájemné vztahy a interakce mezi vychovávajícím a vychovávaným
- Ekonomické podmínky
- Vzdělání rodičů
- Informovanost rodičů
- Události v okolí dítěte

- **Styl výchovy?**

Styl výchovy

= způsob výchovy

- Klíčové momenty vzájemné interakce a komunikace dospělých s dětmi
- Obsahuje dva vzájemné aspekty – emoční vztah a výchovné řízení
 - podílejí se na volbě výchovných prostředků (odměny/tresty)
 - působí na prožívání a chování dítěte

Typologie stylů výchovy

Tradiční dělení – Kurt Lewin

- Autokratická (autoritativní)
 - Silné řízení, tresty, zákazy, dodržování pravidel, odmítání názorů dítěte
- Liberální
 - Minimální řízení, absence vedení, volnost, pravidla nejsou stanovena
- Sociálně integrační (demokratická)
 - Podpora iniciativy dítěte, příklady namísto trestů, pochopení pro individualitu

Typologie stylů výchovy

- Model čtyř stylů výchovy (Baumrind, Maccoby, Martin, 1983)

RODIČE	ODMÍTAJÍCÍ	AKCEPTUJÍCÍ
NÁROČNÍ A KONTROLUJÍCÍ	AUTORITÁŘSKÝ STYL	AUTORITATIVNĚ VZÁJEMNÝ STYL
NENÁROČNÍ A KONTROLUJÍCÍ	ZANEDBÁVAJÍCÍ STYL	SHOVÍVAVÝ STYL

Typologie stylů výchovy

- Model devíti polí (Čáp)
 - Dimenze emočního vztahu: kladný, střední, záporněkladný, záporný
 - Dimenze řízení: silné, střední, slabé, rozporné
 - Toto schéma znázorňuje jednu z možností, jak vyjádřit způsob výchovy kombinováním kladné a záporné komponenty v dimenzi emočního vztahu a komponenty požadavků a volnosti v dimenzi výchovného řízení
 - S jednotlivými komponenty je možné pracovat jak odděleně, tak v kombinaci

Model devíti polí

Emoční vztah	Výchovné řízení			
	Silné	Střední	Slabé	Rozporné
Záporný	1		2	3
Záporněkladný	9			
Kladný	4	5	6	7
Extrémně kladný			8	

Problematické typy výchovy

- Nejednotná výchova – „jeden rodič zakáže, druhý povolí“
- Perfekcionistická výchova – vysoké až přehnané nároky na dítě
- Nedostatečná výchova – zanedbávání dítěte (v extrémním případě se může jednat o týrání či zneužívání)

Diagnostika stylů výchovy

- Dotazník ADOR
- Dotazník stylů výchovy pro děti od 8 do 12 let
- Dotazník rodičovských postojů (PARI)